

Güney Doğu Anadolu Bölgesi Sığırcılık İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı: Şanlıurfa İli Merkez Eyyubiye İlçesi Örneği

Socio-Economic Structure of Cattle Enterprises in Southeast Anatolia Region: The Case of Central Eyyubiye County of Şanlıurfa Province

Soner DOĞANAY¹

Mete YANAR²

¹Tarım Kredi Kooperatifleri
Gaziantep Bölge Birliği, Gaziantep,
Türkiye

²Atatürk Üniversitesi, Ziraat
Fakültesi, Zootekni Bölümü,
Erzurum, Türkiye

ÖZ

Bu araştırma, Şanlıurfa ili merkez Eyyubiye ilçesinde bulunan sığırcılık işletmelerinin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi edinmek amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada 135 işletmeciyile yüz yüze görüşülerek anket yapılmış ve işletme sahiplerinin %41,5'inin 46–55 yaş aralığında bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca, işletmecilerin büyük çoğunluğunun (%39,3) ilkökul mezunu olduğu da tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinin %34,8'inin sadece hayvancılıkla uğraşırken, %31,9'unun hayvancılık ile birlikte bitkisel üretim de yaptığı belirlenmiştir. İşletmecilerin %33,3'nün ise, hayvancılık ile birlikte esnaf, memur, işçi vb. ile işlerde faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir. Sığırcılık işletme sahiplerinin büyük çoğunluğunun (%52,7'si) 11–20 yıl arasında değişen yetiştiricilik deneyimine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, araştırma kapsamındaki sığır yetiştiricilerinin %74,6'sının birlik veya kooperatiflerde üyeliklerinin bulunduğu, %25,6'sının ise herhangi bir birlik ya da kooperatife üye olmadığı tespit edilmiştir. Birlik ya da kooperatiflere üye olan işletme sahiplerinin %48,9'unun Tarım Kredi Kooperatiflerine, %28,1'inin Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine, %23,0'ünün Besiciler Birliğine, %22,2'sinin de Mağarada Hayvan Yetiştirme Kooperatifine üye oldukları saptanmıştır. Şanlıurfa ili Eyyübiye ilçesinde araştırma kapsamındaki sığırcılık işletmelerinin %59,3'ünde Simmental, %50,4'ünde melez, %44,4'ünde Holstein Friesian, %5,2'sinde ise yerli ırkların yetiştirildiği ve aynı işletmede birden fazla değişik ırkların da bulunabildiği gözlenmiştir. İşletme sahipleri genellikle yetiştirecekleri sığır ırkını seçerken, veriminin yüksek olmasına, o ırktan elde edilen buzağların satışının kolaylığına ve kendi yetiştirme şartlarının uygunluğuna da önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eyyubiye ilçesi, sığırcılık işletmesi, sığır ırkları, sosyo-ekonomik yapı, Urfa ili

ABSTRACT

This research was carried out in order to obtain information about the socio-economic status of cattle farms in the central Eyyubiye county of Şanlıurfa province. In the study, a face-to-face interview was conducted with 135 respondents, and it was determined that 41.5% of the owners of the enterprisers were 46–55 years old. Additionally, it was also found that the vast majority of enterprisers (39.3%) are primary school graduates. It was determined that 34.8% of the business owners are engaged only in animal farming, while 31.9% are engaged in crop production along with animal husbandry. A total of 33.3% of the breeders are engaged in work with tradesmen, civil servants, workers, etc., along with animal husbandry. It was determined that the majority of cattle business owners (52.7%) have breeding experience ranging from 11 to 20 years. In addition, it was revealed that 74.6% of the cattle breeders within the scope of the research have memberships in unions or cooperatives, while 25.6% are not members of any union or cooperative. It was found that 48.9% of the business owners who are members of unions or cooperatives are members of Agricultural Credit Cooperatives, 28.1% are members of the Breeding Cattle Breeders' Association, 23.0% are members of the Breeders' Association, and 22.2% are members of the Cave Animal Breeding Cooperative. In Eyyübiye county of Şanlıurfa province, Simmental was the most commonly raised cattle breed (59.3%), and it was followed by crossbreds (50.4%), Holstein-Friesian

Geliş Tarihi/Received: 22.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 05.12.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 24.03.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Mete YANAR

E-mail: mtyanar@gmail.com

Cite this article as: Doğanay S, Yanar M. (2023). Socio-economic structure of cattle enterprises in Southeast Anatolia Region: The case of central Eyyubiye county of Şanlıurfa province. *Journal of Animal Science and Economics*, 2(1), 13–21.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

(44.4%), and native breeds (5.2%). More than one breed type was observed in the same enterprises. The owners of the enterprises generally stated that when choosing the cattle breed they will raise, their standards are high productivity, the ease of selling the calves obtained from that breed and the suitability of their own breeding conditions.

Keywords: Eyyübiye county, cattle enterprise, cattle breeds, socio-economic structure, urfa province

Giriş

Büyükbaş hayvancılık, ülke ekonomisine olan etkisi yanı sıra, et ve süt gibi sağladığı gıda ürünleriyle insan beslenmesinde büyük öneme sahiptir. Bunun yanı sıra sığırlar, dünya süt üretiminin %83'ünü, et üretiminin de yaklaşık %21'ini sağlamaktadır (Tapkı ve ark., 2018). Türkiye'de ise, 2021 yılında üretilen kırmızı etin %74,8'i (TÜİK, 2022a) ve sütün % 92,1'i (TÜİK, 2022b) sığırlardan sağlanırken, Avrupa Birliği ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletlerinde de üretilen sütün tamamına yakın bir kısmı büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir (Akman ve ark., 2015).

Karlılığın artırılması amacıyla maliyetlerin azaltılması ve üretimin maksimum düzeye çıkarılması hayvancılığın tüm dallarında olduğu gibi sığırçılık işletmelerinin de temel hedeflerden biridir. Bu amaçla, yurdumuzun değişik bölgelerinde bulunan sığırçılık işletmelerinin yapısal durumlarının ayrıntılı olarak incelenmesi, problemlerin belirlenmesi ve dolayısıyla çözüm yollarının ortaya koyularak verimliliğin artırılması ve maliyetlerin azaltılması gereklidir (Bakır & Kibar, 2019a).

Türkiye'de sığırçılığın lokal, bölgesel ve ülke ekonomisine olan katkısını artırmak için öncelikle mevcut işletmelerin sosyo-ekonomik yapılarıyla, hayvan varlığı, mevcut sığır ırkları, işletmecilerin yaş, eğitim ve deneyim süreleri gibi demografik özellikleri ile devletten beklentileri ve sığırçılıkla ilgili sorunlarının bilimsel yaklaşımlarla ortaya konulması son derece önemlidir. Söz konusu problemlerin bir kısmı genel özellikte olup ülke çapında sığırçılık sektörünü etkilemekte, bazıları ise yöreden yöreye farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenle yürütülecek çalışmaların yerel bazda yapılması ve konunun ayrıntılı olarak ele alınması isabetli ve tutarlı çözüm önerileri geliştirilmesi açısından son derece önemlidir (Boz, 2013). Bu duruma katkıda bulunmak amacıyla, son yıllarda Türkiye'nin farklı bölgelerinde konuya ilişkin yapılan araştırmaların yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir (Bakır & Kibar, 2019b; Daş ve ark. 2014; Diler ve ark., 2022; Güler ve ark., 2016; Koçyiğit ve ark., 2017, 2022; Özsağlıcak & Yanar, 2021; Savaş & Yenice, 2016; Şeker ve ark., 2012; Tilki ve ark., 2013; Tutkun ve ark., 2017).

Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yer alan iller arasında bulunan Şanlıurfa'da 10 yıl öncesine kadar hayvancılığın tamamına yakın kısmını küçükbaş hayvancılık oluştururken, son 10 yılda büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde de hızlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Bölgede halihazırda yapılmakta olan küçükbaş hayvancılık faaliyetleri, devlet destekleriyle son yıllarda kurulmaya başlanan modern büyükbaş hayvancılık tesisleri ile birleşince bölgede hayvancılık sektörünün yapısı değişmeye başlamıştır. Buna ek olarak, Şanlıurfa yakın dönemlerde ülke çapında büyük gıda firmalarının sığırçılık alanındaki büyük çaptaki yatırımlarını da çekmeyi başarmıştır.

Bugüne kadar Şanlıurfa ili merkez Eyyübiye ilçesinde mevcut sığırçılık işletmelerinin yapısal özelliklerini ortaya koyan herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Söz konusu merkez ilçede yer alan işletme sahiplerinin sosyo-ekonomik yapıları ile işletmecilerin

yaş, eğitim ve deneyim süreleri gibi demografik özellikleri yanı sıra sığır varlıklarını, işletmelerdeki üretim türlerini, yaygın olarak kullanılan sığır ırkları ve tercih nedenlerini, damızlık sağmal sığırların ve besi hayvanlarının temin edildiği kaynakları, sığır yetiştiricilerinin birlik veya kooperatiflere üyelik durumları, sığır yetiştirme amaçları, işletme sahiplerinin memnuniyet durumları ile beklentilerini ortaya koymak amacıyla bu araştırma yürütülmüştür.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın veri materyalini, Şanlıurfa ilinin Merkez ilçesi Eyyübiye'de faaliyet gösteren 64 köydeki 985 işletme içinden şansa bağlı olarak rastgele seçilen 135 adet sığırçılık işletmesinde, yetiştiricilerle yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen sonuçlar oluşturmıştır.

Araştırmaya dahil edilecek minimum örnek sayısının belirlenmesinde varyansın bilinmediği, popülasyonun sınırlı olduğu ve olasılığa bağlı nitel değişkenlerin bulunduğu durumlarda kullanılan Arıkan (2007) tarafından bildirilen aşağıdaki formül (1) kullanılmıştır.

$$n = \frac{N.t^2.p.q}{(N-1).D^2 + t^2.p.q} \quad (1)$$

Bu formülde, n = Minimum örnek sayısını, N = Sonlu popülasyon büyüklüğünü, D = Kabul edilen veya arzu edilen örnekleme hatasını (0,089), t = Tablo değerini ($t=1,96$, $\alpha=,05$), p = Hesaplanması istenen oranı (0,5), $q = 1 - p$ belirtmektedir.

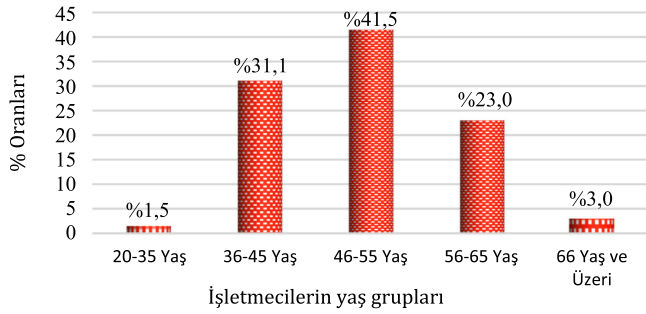
$$n = \frac{985.1,96^2.0,5.0,5}{(985-1).0,089^2 + 1,96^2.0,5.0,5} = 108,7 = 109$$

Hesaplama sonucuna göre, yapılacak minimum anket sayısı 109 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, anketlerin hatalı ve eksik yapılması ihtimaline karşı, hataların etki düzeyini minimum seviyeye indirmek amacıyla örnekleme hacmi %25 artırılarak sorulara tam olarak cevap veren 135 sığırçılık işletmecisiyle yüz yüze görüşülerek anketler yapılmıştır. Anketlerden toplanan veriler MS Excel programına aktarılmış, derlenmiş ve SPSS istatistik programında oransal yüzde değerleri hesaplanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Şanlıurfa ili merkez Eyyübiye ilçesinde yapılan bu çalışmaya katılan işletme sahiplerinin yaş gruplarına göre dağılımları Şekil 1 'de sunulmuştur. Sığırçılıkla uğraşan işletmecilerinin ortalama yaşlarının ağırlıklı olarak 46-55 yaş aralığında yoğunlaştığı, genç nüfusun (20-35 yaş gurubu) hayvancılığa olan ilgisinin istenilen seviyede olmadığı ve arzu edilen düzeyde istihdam oluşturmadığı tespit edilmiştir.

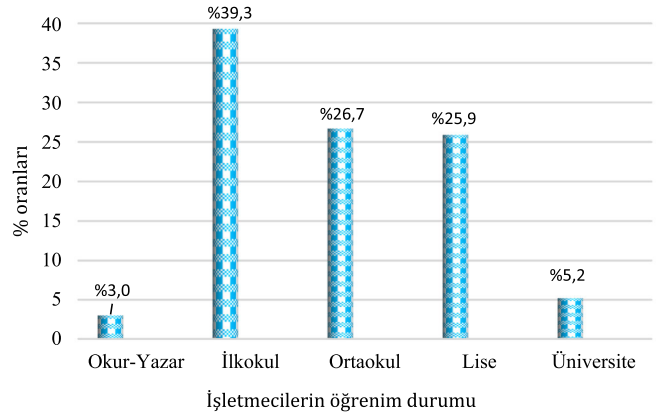
Benzer şekilde, Antalya'nın Manavgat ilçesinde süt sığırçılık işletmeleri üzerine yapılan bir çalışmada işletme sahiplerinin çoğunluğunun orta yaş gurubunda olduğunu bildirilmiştir (Demirtaş,

Şekil 1.
İşletme Sahiplerinin Değişik Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.

2006). Erzurum'da Doğu Anadolu (DAP) Projesi kapsamında 82 adet damızlık hayvan yetiştiricileri üzerine Eltaş (2018)'in yaptığı bir çalışmada ise, işletmecilerin yaş ortalamasının 49,4 olduğunu belirtilmiştir. Paralel sonuçlar Boz (2013) tarafından Doğu Akdeniz bölgesinde sığırçılık işletmelerinde yürütülen bir çalışmada da tespit edilmiş olup, söz konusu bölgedeki işletme sahiplerinin ortalama yaşının 46,8 yıl olduğu rapor edilmiştir. Bastem (2018)'de Erzurum'un Horasan ilçesine bağlı köylerde bulunan sığırçılık işletmelerinden şansa bağlı olarak seçilen 500 işletmeyi içeren çalışmada işletmecilerinin %61,0'nun 50 yaş, %11,8'nin ise 30 yaş altı olduğunu bildirmiştir. Antalya ilindeki sığırçılıkla uğraşan erkek ve bayan yetiştiricilerin ortalama yaşlarının sırasıyla 46,33 ve 41,89 yıl olduğu Özçatalbaş ve ark. (2010) tarafından belirtilmiştir. Şanlıurfa ilinde ise sığır yetiştiricilerinin ortalama yaşlarının dağılımları sırası ile %13,26'sinin 20–29 yaş grubunda, %37,75'nin 30–39 yaş, %27,55'inin 40–49 yaş ve %21,44'nün ise 50 ve üzeri yaşlarda oldukları tespit edilmiştir (Bozkurt, 2005). Erzurum ili İspir ilçesindeki sığır yetiştiricilerinin ortalama yaşların da 55,2 yıl olduğu ve çoğunluğun 50–70 yaş aralığında yoğunlaştığı Diler ve ark. (2022) tarafından rapor edilmiştir. Bu sonuçlar, Türkiye'nin farklı bölgelerinde olduğu gibi Şanlıurfa ili merkez Eyyübiye ilçesinde mevcut sığırçılık işletmelerinin sahiplerinin ağırlıklı olarak orta yaş ve üzeri yetiştiricilerden oluştuğunu, gençlerin sığır yetiştiriciliği konusuna ilgilerinin az olduğunu göstermektedir. Benzer durum Güney Afrika Cumhuriyeti, Tanzanya ve Batı Kenya'daki sığır yetiştiricilerin için de geçerli olduğu ve yapılan çalışmalarda ortalama yaşın 50 yaş ve üstü olduğu Van den Berg (2013), Grobler ve ark. (2008), Mzingula (2019), Amimo ve ark. (2011) tarafından rapor edilmiştir. Öte yandan Azerbaycan ve Gürcistan'da ortalama yaşın sırasıyla 33,4 ve 41,3 yıl olduğu (Neudert ve ark., 2020) tarafından bildirilmiştir. Finlandiya'da ise, ortalama işletmeci yaşına ait değer 47 yıl olduğu Sahlström ve ark. (2014) tarafından rapor edilmiştir. Martins (2009) de Almanyada sığırçılık işletme sahiplerinin ancak %8'inin 35 yaş ve altı, %29'unun ise 55 yaş ve üstü olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan, Kosova Cumhuriyeti'nin farklı bölgelerindeki tarımsal nüfusun %63'ünün 15–64 yaşlar arasında olduğu Veljkovic ve ark. (2013) tarafından rapor edilmiştir.

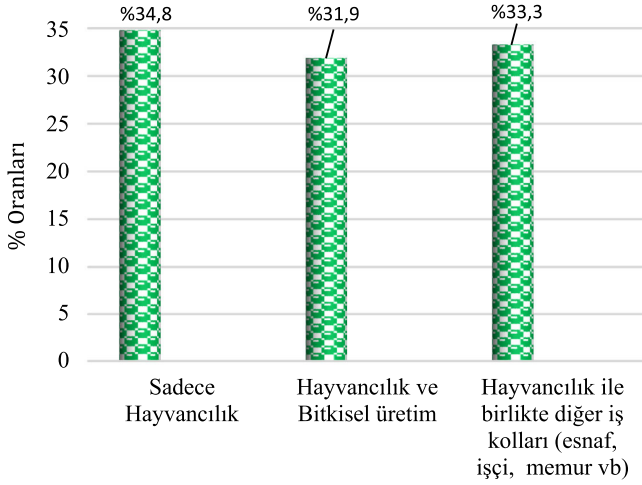
Araştırmaya konu olan işletme sahiplerinin eğitim durumları Şekil 2 de özetlenmiştir. İşletmecilerin büyük çoğunluğunun (%39,3) ilkökul mezunu olduğu, ortaokul (%26,7) ve lise (%25,9) mezunlarının oranlarının da birbirine yakın seviyelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Kahramanmaraş ilinde bulunan süt sığırçılığı işletmelerinin yapısal özelliklerini incelediği bir çalışmada, işletme sahiplerini %43'ünün ilkökul mezunu, %26'sinin ortaokul mezunu, %21'inin lise, %9'nun okuryazar olmadığı ve %1'inin üniversite mezunu olduğu bildirilmiştir (Kaygısız ve ark., 2010). Özsağlık ve Yanar (2022)'de, Erzincan ili merkez

Şekil 2.
İşletme Sahiplerinin Öğrenim Durumlarına Ait Oranlar.

ilçesindeki sığır yetiştiricilerinin %50,6'sının ilkökul, %20,7'sinin ortaokul, %19,7'sinin lise, %5,7'sinin ise üniversite mezunu olduğunu, ilkökul mezunu olmayan fakat okuryazar olanların oranını %2,2 ve %1,0'inin ise okuryazar olmadığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Tilki ve ark. (2013) Kars ilindeki sığır yetiştiricilerinin, Daş ve ark. (2014) Bingöl ilinde damızlık sığır yetiştiricileri birliğine bağlı işletme sahiplerinin, Tugay ve Bakır (2009) Giresun yöresindeki süt sığırları işletmecilerinin, Önal ve Özder (2008), Edirne ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine kayıtlı işletme sahiplerinin, Diler ve ark. (2022) ise Erzurum ili İspir ilçesindeki sığır yetiştiricilerinin sırasıyla %55,5, %54,2, %75,4 ve 68,8'inin ilkökul mezunu olduğunu bildirmişlerdir. Şanlıurfa ili merkez Eyyübiye ilçesinde de sığırçılıkla uğraşan yetiştiricilerin, yurdun diğer yörelerdeki aynı sektördeki işletmeciler gibi çoğunluğunun ilkökul mezunu olduğu görülmüştür. Benzer sonuçlar, Kenya'da Amimo ve ark. (2011), Tanzanya'da Mzingula, (2019), Kamerun'da, Mingoas Kilekoug ve ark. (2014) tarafından da ifade edilirken, Azerbaycan ve Gürcistan'da en az bir okuldan mezun olmuş işletmecilerin oranları sırasıyla %73,4 ve %47,7 olarak Neudert ve ark. (2020) tarafından bildirilmiştir. Finlandiya'da ise, 9 yıllık zorunlu eğitimi tamamlamış işletmecilerin oranının %68 olduğu Sahlström ve ark. (2014) tarafından rapor edilmiştir.

Şanlıurfa ili, Eyyübiye ilçesinde yer alan ve araştırma kapsamında olan işletme sahiplerinin %34,8'inin sadece hayvancılıkla uğraştığı, %31,9'unun hayvancılık ile birlikte bitkisel üretim yaptığı, %33,3'nün ise hayvancılık ile birlikte esnaf, memur, işçi vb. ile işlerde faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir (Şekil 3). Araştırma konusu ilçenin büyük bir kısmı Harran ovasında yer aldığı için geniş ve verimli topraklara sahiptir. Yörede hayvancılık ile birlikte bitkisel üretim yapan işletmecilerin ya kendi arazilerinde ya da kiralama ile edindikleri arazilerde bitkisel üretim yaptığı gözlenmiştir. Geniş arazilere sahip üreticilerin genelde hayvancılığı ev ihtiyaçlarını gidermek için yaptıkları, büyük sığır işletmesine sahip ancak küçük arazileri olan işletmecilerde ise yem bitkisi üretiminde yoğunlaştıkları, küçük ölçekte sığır işletmesi ve küçük ölçekte araziye sahip üreticilerin ise hayvancılığı aile bütçesine katkı sağlamak için yaptığı da anlaşılmıştır. %33,3 oranındaki işletme sahiplerinin hayvancılıkla birlikte işçi, esnaf ve memurluk gibi aile bütçesine katkıda bulunacak diğer bir işle uğraştıkları tespit edilmiştir. Benzer sonuçlar Şeker ve ark. (2012) tarafından da rapor edilmiş olup, Muş ilinde sığır yetiştiriciliği dışında ticari faaliyetleri bulunan işletmelerin oranı %48,0 olarak belirlenmiştir. Tugay ve Bakır (2009) ise, Giresun ilinde sığırçılık dışında başka ticari faaliyeti olmayan işletme sahiplerinin oranının %75,3 olduğu

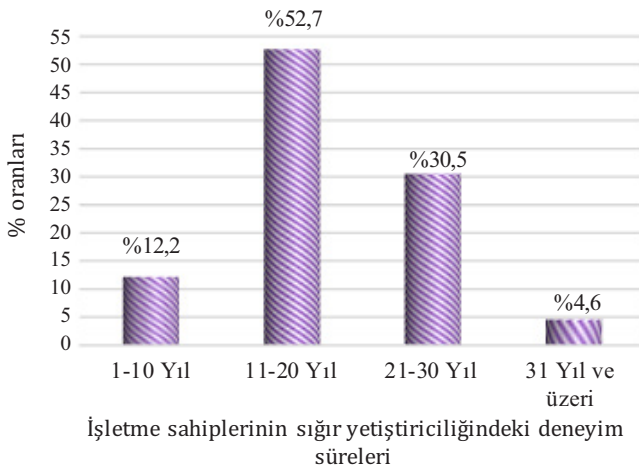
İşletmecilerin çalışma alanları

Şekil 3.

İşletme Sahiplerinin Faaliyet Alanlarının Dağılımı.

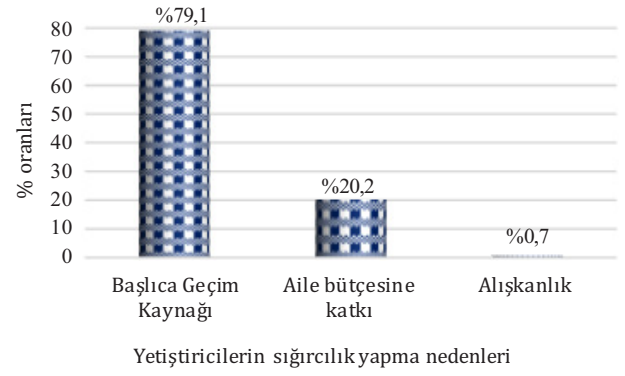
ve %24,7'sinin ise başka işlerle meşgul olduklarını bildirmişlerdir. Diler ve ark. (2022) ise, Erzurum ili İspir ilçesindeki işletmecilerin %41,6'sının sığır yetiştiriciliğinin yanı sıra başka bir işle de uğraştıklarını rapor etmişlerdir. Almanya'daki sığır yetiştiricilerinin de %23'ünün yetiştiricilik faaliyetleri yanı sıra ikinci bir işle uğraştıkları Martins (2009) tarafından belirtilmiştir.

Sığırçılık işletme sahipleri deneyim süreleri açısından değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar Şekil 4'te sunulmuştur. İlçedeki işletmecilerin yarısından fazlası (%52,7) 11–20 yıl arası sığır yetiştirme deneyimine sahip oldukları anlaşılmıştır. Erzurum ili Hınıs ilçesindeki sığırçılık işletmeleri üzerine yapılan bir çalışmada, sığırçılık deneyim süreleri açısından yetiştiricilerin %45,9'unun 11–20 yıl, %41,1'inin ise 21–30 yıl olduğu tespit edilmiştir (Güler ve ark., 2016). Benzer şekilde, Kayseri ilinde yürütülen bir çalışmada, yetiştiricilerin sığırçılık deneyimlerinin ortalama 17,8 yıl olduğu Şahin (2001) tarafından bildirilmiştir. Çakır ve ark. (2001) de, Van ili merkez ilçede bulunan 53 işletmede yaptıkları çalışmada, kültür ırkı ve melezi sığır besiciliği yapan işletme yöneticilerinin,

Şekil 4.

İşletme Sahiplerinin Deneyim Sürelerine Ait Oranlar.

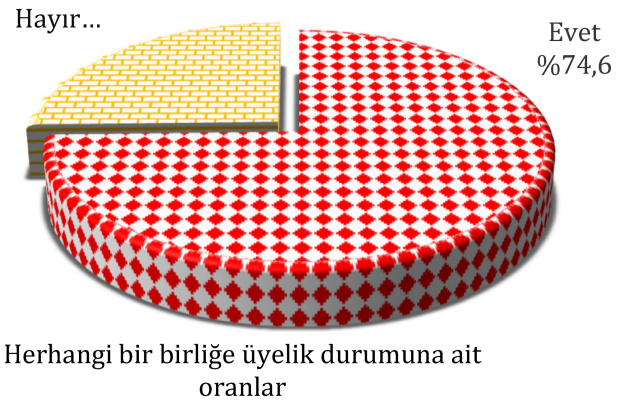

Şekil 5.

İşletmecilerin Sığırçılık Yapma Nedenlerine Ait Oranlar.

ortalama 20 yıllık deneyime sahip olduklarını bildirmişlerdir. Benzer şekilde Sahlström ve ark. (2014) Finlandiya'daki sığır yetiştiricilerinin ortalama deneyim sürelerinin 22 yıl olduğunu rapor etmişlerdir.

Şanlıurfa'nın Eyyübiye ilçesinde işletmecilerin büyük oranda (%79,1) sığırçılığı başlıca geçim kaynağı olarak yaptıkları, %20,2'lik kısmı oluşturan işletmecileri ise, hayvancılık ile birlikte diğer bir meslek gruplarına mensup üreticilerin oluşturduğu tespit edilmiştir (Şekil 5). Ayrıca alışkanlık başlığı altında % 0,7'lik kısmı oluşturan işletmecilerin ise, hobi amaçlı ya da yaş, sağlık gibi diğer imkânların olumsuzluğu üzerine sığırçılıktan vazgeçemeyen işletmecilerin oluşturduğunu düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına paralel olarak, Eren (2006) Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde sığır besiciliği yapan işletmelerde işletme sahiplerinin %79,2'sinin tek ve ana geçim kaynağının hayvancılık olduğu rapor edilmiştir. Tugay ve Bakır (2009) ise, Giresun yöresindeki işletme sahiplerinin %73,7'sinin sığırçılığı başlıca geçim kaynağı olduğu için, %14,0'ının ev ihtiyacını karşılamak için, %9,8'inin ise geçime ilave katkısı olduğu için yaptıklarını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Koçyiğit ve ark. (2015), yürüttükleri bir çalışmada sığır yetiştiricilerinin %79,0'unun sığırçılığı ana geçim kaynağı olarak yaptığını bildirirken, Çapadağ (2017) ise, Erzurum'un Yakutiye ilçesinde yaptığı bir çalışmada sığırçılığı başlıca geçim kaynağı olarak benimseyenlerin oranını %51,6 olarak bildirmişlerdir.

Şekil 6.

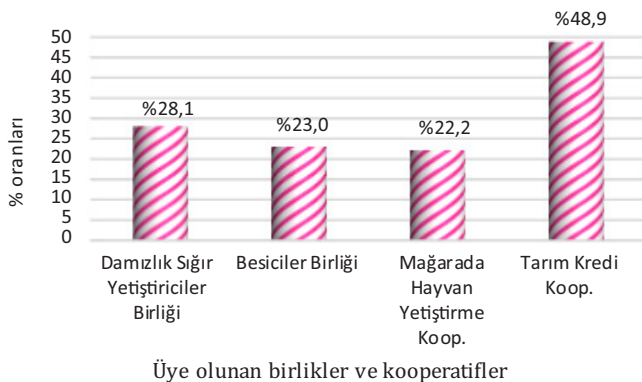
İşletme Sahiplerinin Herhangi Bir Birliğe Üyelik Durumuna Ait Yüzde Oranları.

Araştırma kapsamındaki sığırcılık işletme sahiplerinin %74,6'sının birlik veya kooperatiflerde üyeliklerinin bulunduğu, %25,6'sının ise herhangi bir birlik ya da kooperatife üye olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 6). Birlik ya da kooperatiflere üye olanların tarımsal girdi ihtiyaçlarını karşılamak veya tarımsal desteklerden faydalanabilmek için üye oldukları da işletmeciler tarafından ifade edilmiştir. Tokat ilinde yapılan bir çalışmada ise, işletmecilerin

%75'nin birlik ya da kooperatiflere üye oldukları Çallı (2016) tarafından bildirilmiştir. Erzurum ili merkez Yakutiye ilçesinde Çapadağ (2017)'in yaptığı bir çalışmada da, üyelik oranı %62,0 olarak tespit edilmiştir. Öte yandan, Boz (2013) ise, Doğu Akdeniz bölgesindeki (Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Hatay illerinde) mevcut sığırcılık işletmelerinden örneklenen çiftliklerde yürütülen bir çalışmada, yetiştiricilerin ancak %30,0'unun tarımsal kooperatiflere üye olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde, Erzurum ili Hınıs ilçesindeki sığır yetiştiricilerinin sadece %12'sinin kooperatif veya birlik üyesi oldukları Güler ve ark. (2016) tarafından ifade edilmiştir. Sığırcılık işletmelerin bulunduğu bölgenin demografik yapısı, yetiştiricilerin eğitim düzeyi, kültürel değerler ve coğrafik özellikleri gibi birçok faktörün işletmecilerin üyelikleri konusunda belirleyici olduğu söylenebilir.

Yetiştiricilerin gereksinimlerini karşılayan, ekonomik katkı sağlayan, elde edilen ürünlerin pazarlanmasında alternatif imkân sunabilen ya da işleriyle ilgili işlemleri kolaylaştıran birlik ya da Kooperatiflere üyeliklerin oranı incelendiğinde; işletme sahiplerinin %48,9'unun Tarım Kredi Kooperatiflerine, %28,1'inin Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine, %23,0'ünün Besiciler Birliğine, %22,2'sinin de Mağarada Hayvan Yetiştirme Kooperatifine üye oldukları belirlenmiştir (Şekil 7). İşletme sahipleri ile yüz yüze anket yapılması aşamasında ki gözlemlere göre Damızlık Sığır Yetiştirici Birliklerine genelde devlet tarafından verilen desteklerden yararlanmak için üye olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada %48,9 ile en yüksek oranda üyelik bulduran Tarım Kredi Kooperatifleri ise, amacı ve hizmetleri ile hem sığır yetiştiricilerine hem de bitkisel üretim yapan üreticilere hitap ettiği için üyelik oranının yüksek seviyede olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Çetkin (2014) Bingöl ilinde yaptığı bir çalışmada; İşletme sahiplerinin %71,4'ünün Tarım Kredi Kooperatifi'ne üye olduklarını, %28,6'sının ise üye olmadıklarını tespit etmiştir.

Mağarada Hayvan Yetiştiricileri Kooperatifi ise, Eyyübiye ilçesinde mevcut olan ve ülkemizde ender rastlanan birliklerden birisini teşkil etmektedir. İlçede yoğun olarak bulunan doğal mağaralar

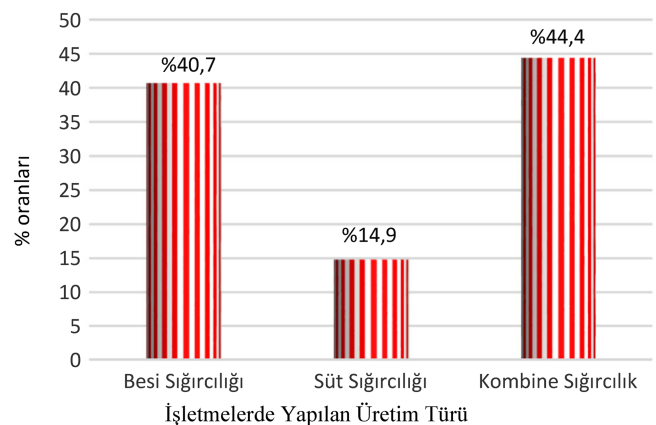
Şekil 7. İşletme Sahiplerinin Üye Oldukları Birliklere Ait Yüzde Oranları.

yetiştiriciler tarafından hayvan barınağı olarak kullanımı uzun yıllardan beri devam etmekte ve her geçen yıl daha fazla ilgi görmektedir. Mağaralarının sayısının sınırlı olması, talebinde yoğun olması sebebi ile böyle bir kooperatifleşmeye gidildiği yöredeki yetiştiriciler tarafından ifade edilmiştir. Mağarada Hayvan Yetiştiriciler Birliğinden alınan bilgilere göre Eyyübiye ilçesinde Milli Emlak aracılığı ile talepte bulunan üreticilere kiralanan 258 adet içerisinde hayvan yetiştiriciliği yapılan mağara bulunup, bunlardan 153 tanesinde sığır yetiştiriciliği yapılmaktadır.

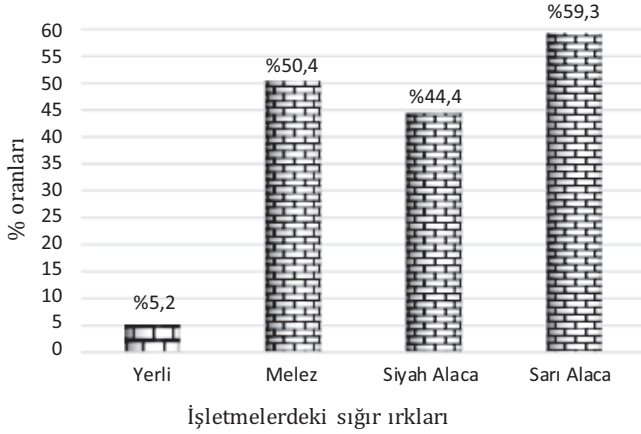
Türkiye'nin diğer bölgelerinde aynı şekilde ihtiyaçlara cevap verebilen, ekonomik katkı sağlayan, elde edilen ürünlerin pazarlanmasında alternatif imkân sunabilen ya da iş işlemleri kolaylaştıran birlik ya da Kooperatiflere üyeliklerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Denizli ilinde yapılan bir çalışmada, sığırcılık işletme sahiplerinin %93,9'unun damızlık sığır yetiştiricileri birliğine üye, %6,1'inin ise üye olmadığı Kayar (2011) tarafından bildirilmiştir. Aynı şekilde Güler ve ark. (2016), Erzurum ili Hınıs ilçesinde yürüttükleri bir çalışmada, herhangi bir hayvancılık organizasyonuna üye olmayan işletmelerin oranı %88,0 iken, %12,0'sinin damızlık sığır yetiştiricileri birliğine üye olduğu saptanmıştır. Diğer bölgelerdeki sığır yetiştiricilerinin herhangi bir birlik veya kooperatife üye olma oranları da, Van, Niğde ve Burdur ve Kars illerinde %83,1, %92,2, %52,0 ve %41,9 olarak rapor edilmiştir (Demir ve ark., 2014; Kutlar ve ark., 2013; Terin & Ateş, 2010; Ünal ve ark., 2013).

Merkez Eyyübiye ilçesinde araştırmaya dahil olan işletme sahiplerinin memnuniyet durumları da sorgulanmış olup, işletme sahiplerinin %69,4'ünün süt satış fiyatlarını yetersiz bulduğu, %73,6'sının hayvan kesim fiyatlarından şikayetçi olduğu ve %90,3'ünün mevcut hayvan piyasası ve politikalarından memnun olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya konu olan işletme sahiplerinin, tarım ve orman bakanlığından hayvancılık adına öncelikli beklentileri değerlendirildiğinde %53,3'ünün hayvansal ürünlere destek verilmesi veya verilen desteklerin artırılması, %46,7'si ise kredi desteği olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin girdi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı memnun olmadıkları ve bu kesimin ise ciddi düzeyde olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde, Bursa ilinin Büyükorhan ilçesinde süt sığırcılığı yapan işletmelerde yürütülen bir anket çalışmasında işletme sahiplerinin %85,2'sinin süt sığırcılığı yapmaktan memnun olmadıkları İnal (2014) tarafından bildirilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin %40,7'sinde besi sığırcılığı, %14,9'unda süt sığırcılığı ve %44,4'ünde ise kombine

Şekil 8. İşletmelerde Gerçekleştirilen Sığır Üretim Türüne Ait Oranlar.

Şekil 9.
İşletmelerde Yetiştirilen Sığır İrklarının Dağılımı.

(süt ve besi) sığırcılığı yapıldığı tespit edilmiştir (Şekil 8). İl genelinde süt sığırcılığı yapan işletmelerde doğan erkek danalar diğer işletmelere satılmadığı, aynı işletmede besi materyali olarak değerlendirildiği belirlenmiştir. Öte yandan, bir kısım besi sığırcılığı yapan işletmelerde ise, doğan dişi hayvanlar yetiştiricilerin kendi süt ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sağmal inek olarak yetiştirilmektedir. Bu tip uygulamalar, Eyyubiyeye ilçesinde hem süt ve hem de et üretimi yapan işletmelerin oransal bakımdan birinci sırada yer almasına neden olmaktadır. Benzer sonuçlar Şeker ve ark. (2012) tarafından Muş ilinde yapılan bir çalışmada da bildirilmiş olup, işletmelerin %79,2'sinin ise kombine (karma), %11,7'sinin süt sığırcılığı ve %9,2'sinin besi sığırcılığı işletmeleri olduğunu ifade edilmiştir. Öte yandan Brezilya'daki sığırcılık işletmelerinin sadece %10'unun yalnızca süt üretimi yaptığı, sığır çiftliklerinin çoğunlukla besicilik faaliyetlerinde buldukları Silva ve ark. (2014) tarafından bildirilmiştir.

Eyyübiye ilçesinde oldukça yaygın olarak yapılan mağaralarda yapılan büyükbaş hayvan yetiştiriciliği incelendiğinde, söz konusu işletmelerin %54,3'ünde besi sığırcılığı ve %45,7'sinde de et ve süt sığırcılığı birlikte kombine olarak yapıldığı tespit edilmiştir (Resim 1). Sadece süt üretimi yapan, süt sığır yetiştiriciliğinin mağara tipi işletmelerde yapılmaması ise, mağaralarda en sık yaşanan problemlerden biri olan havalandırma sorununun süt hayvanlarına olumsuz etki yapması, mağaraların iç yapısının süt hayvancılığı için dizayn edilmeye çok müsait olmaması ve yeni

doğan buzağılar için mağara içi çevre ortamlarının elverişli olmaması gibi nedenlere bağlanabilir.

Sanlıurfa ili Eyyübiye ilçesinden örneklenen işletmelerde bulunan sığır ırkları esas alınarak değerlendirildiğinde, işletmelerin %59,3'ünde Simmental, %50,4'ünde melez, %44,4'ünde Holstein Friesian, %5,2'sinde ise yerli ırkların yetiştirildiği ve aynı işletmede birden fazla değişik ırkların da bulunabildiği gözlenmiştir (Şekil 9). İlçede mevcut süt sığırcılığı işletmeleri genelde Holstein Friesian ve melezlerini tercih ederken, besi sığır işletmeleri ise genelde Simmental ve melezlerini tercih etmektedirler. Konu ile ilgili olarak Tugay ve Bakır (2006).

Giresun ilinde yetiştirilen sığırların %23,6'sı yerli, %71,1'i melez ve %5,3'ü kültür ırkı olduğunu, Kaygısız ve ark. (2010) ise Kahramanmaraş da araştırma konu işletmelerdeki sığırların %30,0'unun yerli, %48,0'inin melez ve %22,0'sinin de kültür ırkı sığır olduklarını rapor etmişlerdir. Şeker ve ark. (2012), Muş ilinde yürüttükleri bir çalışmada sığırların %46,9'unun yerli, %37,2'sinin melez ve %15,9'unun kültür ırkı olduğunu, diğer bir çalışmada ise işletmelerin %71,0'ünde kültür ırkı süt sığırı, %49,0'unda yerli ırk süt sığırı ve %19,0'unda melez ırk süt sığırı bulunduğu Boz (2013) tarafından bildirilmiştir. Benzer şekilde Akman (2013), tarafından yapılan bir çalışmada, büyük işletmelerin %38,1'inde yerli kara, %34,2'sinde montofon melezi, %22,2'sinde ise Simmental melezi bulunduğu rapor edilmiştir.

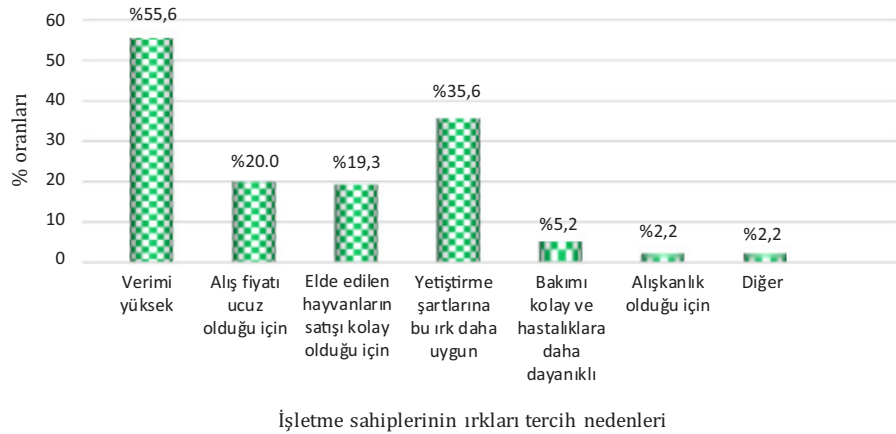
Yaptığımız çalışmada işletmede bulunan hayvan ırklarının tercih nedenlerine ait oranlar Şekil 10 da verilmiştir. Oranlarının toplamının 100'ün üzerinde çıkması işletmecilerin birden fazla seçeneği cevap olarak verdiklerinden dolayıdır. İşletme sahipleri genellikle yetiştirecekleri sığır ırkını seçerken veriminin yüksek olmasına, o ırktan elde edilen buzağuların satışının kolaylığına ve kendi yetiştirme şartlarının uygunluğuna önem verdikleri görülmektedir.

Konu ile ilgili Tugay ve Bakır (2006) tarafından Giresun ilindeki süt sığırcılığı işletmelerinde yetiştirilecek ırkların seçiminin değerlendirildiği bir çalışmada, işletmecilerin yerli ırkları tercih etme sebepleri arasında en yüksek orana (%83,3) "Bize yetiyor" seçeneğinde oluştururken, kültür ırkı melezlerini tercih edenlerin %58,8'i yetiştirme şartlarını ve kültür ırkını tercih edenlerin %90,5'i ise verimlerinin yüksek olmasını dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

Merkez Eyyubiyeye ilçesinde çalışmaya katılan işletme sahiplerinin memnuniyet durumları da sorgulanmış olup, işletme sahiplerinin %69,4'ünün süt satış fiyatlarını yetersiz bulduğu, %73,6'sının hayvan kesim fiyatlarından şikayetçi olduğu ve %90,3'ünün

Resim 1.
Sanlıurfa İli Eyyubiyeye İlçesinde Bulunan Mağaralarda Sığır Yetiştiriciliği Uygulamaları.

Şekil 10.

İşletmelerde Kullanılan Sığır Irklarının Tercih Nedenine Ait Yüzde Oranları.

mevcut hayvan piyasası ve politikalarından memnun olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya konu olan işletme sahiplerinin, Tarım ve Orman Bakanlığından hayvancılık adına öncelikli beklentileri değerlendirildiğinde %53,3'ünün hayvansal ürünlere destek verilmesi veya verilen desteklerin artırılması, %46,7'si ise kredi desteği olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin girdi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı, mevcut süt fiyatlarından memnun olmadıkları ve memnun olmayanlarının ise ciddi düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde, Bursa ilinin Büyükorhan ilçesinde süt sığırcılığı yapan işletmelerde yürütülen bir anket çalışmasında işletme sahiplerinin % 85'2'sinin süt sığırcılığı yapmaktan memnun olmadıkları İnal (2014) tarafından bildirilmiştir.

Sonuç

Eyyubiyeye ilçesinde, büyükbaş işletme sahiplerinin yaş ortalaması yüksek, 20–35 yaş arası genç nüfus (% 1,5) az olduğunu araştırma sonuçları ortaya koymuştur. Bu nedenle, genç nüfusun düşük faizli kredi, devlet aracılığı ile ücretsiz sigorta vb. imkanlarla büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine teşviki sağlanmalı, böylece sığır yetiştiriciliğinin daha genç nüfus tarafından popüler ve yapılabilir bir duruma gelmesi sağlanmalıdır.

Araştırmamıza konu olan işletme sahiplerinin eğitim seviyeleri değerlendirildiğinde, işletme sahiplerinin çoğunluğunun (%39,3'ü) ilkököl mezunu olduğu görülürken, sığır yetiştiriciliğini meslek edinmiş %5,2'i oranında üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. İşletme sahiplerinin çoğunluğunun ilkököl mezunu olması, sektördeki bazı yeniliklerin kolay benimsenmesi ve gelecekteki yetiştirme yöntemlerinden vazgeçememelerinde önemli bir etken olduğu da söylenebilir. Bu nedenle, hayvancılık ile ilgili paydaş bütün kurum ve kuruluşların öncelikli olarak üreticilerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi konusunda seferber olmaları gerektiği kanaatine varılmıştır.

Araştırma kapsamındaki sığır yetiştiricilerinin büyük çoğunluğunun (%74,6'sının) birlik veya kooperatiflere üyeliklerinin bulunduğu, bunların da % 48,9'unun Tarım Kredi Kooperatiflerine üye oldukları saptanmıştır. Tarım Kredi Kooperatiflerine üyelik durumunun yüksek bulunması ile ilgili olarak, kooperatifin yapısı gereği, bitkisel ve hayvansal üretim ile uğraşan her çiftçiye hitap ettiği, üreticilerin ihtiyaç duydukları birçok ihtiyacı karşılayabilmeleri ve ülke genelinde yaygın bir ağa sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İşletme sahiplerinin, hiçbir köy-kalkınma kooperatifine üye olmadıkları, aynı şekilde üretici kooperatiflerine üyelik durumunun ise düşük olması dikkat çekmiştir. Üreticilerin kooperatifçilik konusunda yeteri kadar eğitilmiş olmadığı ve bir güven sorununun olduğu da görülmüştür. Eyyübiye ilçesinde özellikle süt üreticilerinin Birlik ya da Kooperatif oluşturması, ürünlerini daha iyi pazarlama imkânı sunmaları açısından faydalı olacağı söylenebilir.

Sanlıurfa ili Eyyübiye ilçesinden örneklenen işletmelerde bulunan sığır ırkları esas alınarak değerlendirildiğinde, işletmelerde en sık rastlanılan sığır ırkı %59,3 oranıyla Simmental, %50,4'ünde melez, %44,4'ünde Holstein Friesian olduğu görülmüştür. Bu ırkların tercih edilmesinde de, seçilen ırkın veriminin yüksek olması, alış fiyatının uygunluğu, o ırktan elde edilen buzağuların satışının kolaylığı ile kendi yetiştirme şartlarının uygunluğunun üzerinde önemle durulduğu belirlenmiştir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Birim Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınmıştır (Tarih: 22.02.2022, Sayı: 2022/6).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – M.Y., S.D.; Tasarım – M.Y.; Denetleme – M.Y.; Kaynaklar – S.D.; Malzemeler – S.D.; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi – M.Y., S.D.; Analiz ve/veya Yorum – M.Y., S.D.; Literatür Taraması – M.Y., S.D.; Yazıyı Yazan – M.Y.; Eleştirel İnceleme – S.D.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Ataturk University (Date: 22.02.2023, Number: 2022/6).

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – M.Y., S.D.; Design – M.Y.; Supervision – M.Y.; Resources – S.D.; Materials – M.Y., S.D.; Data Collection and/or Processing – M.Y., S.D.; Analysis and/or Interpretation – M.Y., S.D.; Literature Search – M.Y., S.D.; Writing Manuscript – M.Y.; Critical Review – S.D.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akman, N., Yener, S. M., Cedden, F., & Şen, A. Ö. (2015). *Türkiye’de büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde durum, değişimler ve anlayışlar*. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII* (pp. 781–808). Teknik Kongresi.
- Amimo, J. O., Thumbi, S., Inyangala, B., Junga, J., & Mosi, R. (2011). Socio-economic characteristics and perceptions of cattle keepers and constraints to cattle production in Western Kenya. Retrieved from <http://www.lrrd.org/lrrd23/6/amim23138.htm>
- Arikan, R. (2007). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Asil Yayın Dağıtım Ltd.
- Bakır, G., & Kibar, M. (2019a). Muş ilinde bulunan süt sığırcılığı işletmelerinin bazı yapısal özelliklerinin crosstab analiziyle belirlenmesi. *KSÜ Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 22(4), 609–619.
- Bakır, G., & Kibar, M. (2019b). Muş ilinde özel süt sığırcılığı işletmelerinde süt verim özelliklerinin belirlenmesi. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 22(4), 620–630.
- Bastem, M. (2018). *Erzurum ili Horasan ilçesi sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu ve yapısal özellikleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Boz, İ. (2013). Doğu Akdeniz Bölgesi’nde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısı, sorunları ve çözüm önerileri. *KSÜ Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 16(1), 24–32.
- Bozkurt, M. (2005). *Şanlıurfa ili merkez ilçede süt sığırcılığı yetiştirme sorunlarının tarımsal yayım açısından değerlendirilmesi denemesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çakır, C., Yıldırım, İ., Şahin, K., & Şahin, A. (2001). *Van yöresinde sığırcılık işletmelerinin temel sorunları ve çözüm önerileri*. Türkiye-Hollanda Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu, Ankara.
- Çapadağ, M. (2017). *Erzurum ili Yakutiye ilçesi büyükbaş hayvancılık işletmelerinin yapısal özellikleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Daş, A., İnci, H., Karakaya, E., & Şengül, A. Y. (2014). Bingöl ili damızlık siğir yetiştiricileri birliğine bağlı sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(3), 421–429.
- Demir, P., Aral, Y., & Sariözkan, S. (2014). Kars ili süt sığırcılık işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ve üretim maliyetleri. *YYU Veteriner Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1–6.
- Demirtaş, M. (2006). *Manavgat ilçesi süt sığırcılık işletmelerinin genel profili üzerine bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Diler, A., Özdemir, V. F., Aydın, R., Yanar, M., Koçyiğit, R., & Tosun, M. (2002). Socio-economic structure of cattle enterprises in northeast Anatolia region: An example of İspir county of Erzurum Province. *Black Sea Journal of Agriculture*, 5(2), 150–159. [CrossRef]
- Eltaş, M. T. (2018). *Doğu Anadolu hayvancılığı geliştirme (DAP) projesi kapsamında inşa edilen yeni siğir barınaklarının kullanımı, yetiştiricilerin memnuniyet düzeyi ve üretim üzerindeki etkileri*. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Eren, E. (2006). *Kahramanmaraş ili Göksun ilçesinde siğir besiciliği yapan işletmelerin yapısı ve sorunları* [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Grobler, S., Scholtz, M., Bester, J., Mamabolo, J., & Ramsay, K. (2008). Dairy production systems in the emerging and communal sectors of South Africa: Results from a structured survey. *Applied Animal Husbandry Rural Development*, 1, 25–30.
- Güler, O., Aydın, R., Yanar, M., Diler, A., Koçyiğit, R., & Avcı, M. (2016). Erzurum ili Hınıs ilçesi sığırcılık işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı. *Alinteri Zirai Bilimler Dergisi*, 30(1), 27–37.
- İnal, H. (2014). *Bursa ili Büyükorhan ilçesinde damızlık siğir yetiştiricileri birliği ve merkez kooperatife kayıtlı sığırcılık işletmelerinin incelenmesi ve karşılaştırılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kayar, Y. (2011). *Denizli yöresi süt sığırcılığı işletmelerinde barınakların yapısal yönden değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü.
- Kaygısız, A., Tümer, R., Orhan, H., & Vanlı, Y. (2010). Kahramanmaraş İli süt sığırcılık işletmelerinin yapısal özellikleri: 4. İşletmecilerin sosyal ve kültürel durumları. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 39–44.
- Koçyiğit, R., Diler, A., Yanar, M., Güler, O., Aydın, R., & Avcı, M. (2015). Erzurum ili Hınıs ilçesi sığırcılık işletmelerinin yapısal durumu: Çiftlik yönetimi ve buzağı yetiştirme uygulamaları. *İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(4), 85–97.
- Koçyiğit, R., Yanar, M., Diler, A., Güler, O., & Aydın, R. (2017). Erzurum ili Narmanc ilçesindeki sığırcılık işletmelerinde uygulanan sağım yönetimi üzerine bir araştırma. *Alinteri Zirai Bilimler Dergisi*, 32(2), 45–54.
- Koçyiğit, R., Yanar, M., Özdemir, V. F., Diler, A., Aydın, R., & Tosun, M. (2022). A Study on the milking practices and some structural characteristics of the cattle enterprises located in İspir county of Erzurum Province. *Palandöken Journal of Animal Science, Technology and Economics*, 1(1), 7–15.
- Kutlar, İ., Turhanoğulları, Z., & Kızılay, H. (2013). *Kırsal alanda kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi: Burdur ili örneği*. Teppe Yayınları.
- Martins, C. (2009). *Farm structure survey in Germany*. Retrieved from <http://aei.pitt.edu/87605/1/2009.39.pdf>
- Mzingula, E. P. (2019). Socio-economic impacts of smallholder dairy cattle farming on livelihood in Sungu Ward of Lushoto District, Tanzania. *SSRN Electronic Journal*, 1(2), 41–49. [CrossRef]
- Neudert, R., Allahverdiyeva, N., Mammadov, N., Didebulidze, A., & Beckmann, V. (2020). Diversification of livestock-keeping smallholders in mountainous rural regions of Azerbaijan and Georgia. *Land*, 9(8), 267. [CrossRef]
- Önal, A. R., & Özder, M. (2008). Edirne ili damızlık siğir yetiştiricileri birliğine üye işletmelerin yapısal özellikleri. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 197–203.
- Ozcatalbaş, O., Akcaoz, H., Ziya Firat, M., & Kutlar, İ. (2010). The analysis of socio-economic factors in the dairy farming of Antalya Province of Turkey. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 9(1), 20–26. [CrossRef]
- Özsağlıcak, S., & Yanar, M. (2021). Feed usage and cattle feeding practices in cattle enterprises in the eastern Anatolia Region: The case of central County of Erzincan Province. *Journal of Animal Science and Products*, 4(2), 136–152.
- Özsağlıcak, S., & Yanar, M. (2022). Erzincan ili merkez ilçesi sığırcılık işletmelerinin yapısal özellikleri: İşletmelere ait genel bilgiler ve sağım yönetimi. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 10(1), 899–908.
- Sahlström, L., Virtanen, T., Kyyrö, J., & Lyytikäinen, T. (2014). Biosecurity on Finnish cattle, pig and sheep farms – Results from a questionnaire. *Preventive Veterinary Medicine*, 117(1), 59–67. [CrossRef]
- Savaş, S., & Yenice, G. (2016). Rize ilinde yapılan süt sığırcılığının mevcut durumunun araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 11(1), 74–83.
- Şeker, İ., Tasalı, H., & Güler, H. (2012). Muş ilinde siğir yetiştiriciliği yapılan işletmelerin yapısal özellikleri. *Firat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi*, 26(1), 9–16.
- Silva, G. S., Eduardo, C., Bernardo, F. A., Groff, F. H. S., Todeschini, B., V. S., D., & Machado, G. (2014). Panorama da bovinocultura no Rio Grande do Sul. *Acta Scientiae Veterinariae*, 42(1215), 1–7.
- Tapkı, N., Kaya, A., Tapkı, İ., Dağıstan, E., Çimrin, T., & Selvi, M. H. (2018). Türkiye’de büyükbaş hayvancılığın durumu ve yıllara göre değişimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23(2), 324–339.
- Terin, M., & Ateş, Ç. H. (2010). Çiftçilerin örgütlenme düzeyi ve örgütlerden beklentileri üzerine bir araştırma: Van ili örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 47(3), 265–274.
- Tilki, M., Sarı, M., Aydın, E., Işık, S., & Aksoy, A. R. (2013). Kars ili siğir işletmelerinde barınakların mevcut durumu ve yetiştirici talepleri: I. mevcut durum. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 109–116.
- Tugay, A., & Bakır, G. (2006). Giresun yöresindeki süt sığırcılığı işletmelerinin ırk tercihleri ve barınakların yapısal durumu. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 39–47.
- Tugay, A., & Bakır, G. (2009). Giresun yöresindeki süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 37–47.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022a). Türkiye İstatistik Kurumu, veri Portalı. 2021 kesilen hayvan sayısı ve et üretim miktarı. Retrieved from <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022b). Türkiye İstatistik Kurumu, veri Portalı. Süt üretim miktarı 2020 ve sonrası. Retrieved from <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>
- Tutkun, M., Denli, M., & Sessiz, A. (2017). Diyarbakır ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal durum analizi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5(5), 476–483.
- Ünalın, A., Serbester, U., Çınar, M., Ceyhan, A., Akyol, E., Şekeroğlu, A., Erdem, T., & Yılmaz, S. (2013). Niğde ili süt sığırcılığı işletmelerinin mevcut durumu, başlıca sorunları ve çözüm önerileri. *Türk tarım - Gıda bilim ve teknoloji dergisi*, 1(2), 67–72.
- Van den Berg, J. (2013). Socio-economic factors affecting adoption of improved agricultural practices by small scale farmers in South Africa. *African Journal of Agricultural Research*, 8(35), 4490–4500. [CrossRef]
- Veljkovic, B., Thaqi, A., Koprivica, R., Sharku, A., Cikaqi, B., & Spahiu, E. (2013). Analysis of the agricultural situation on private farms in Western Kosovo. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2, 679–684.